

Helgoland

1 – 6 oktober 2023

ARC-KNNV-vogelreis

Voorwoord

De reiscommissie van de KNNV/ARC organiseerde in oktober 2023 weer een 5-daagse reis naar Helgoland. De laatste keer dat de KNNV deze bestemming aandeed is alweer ruim 10 jaar geleden (2012). Helgoland is eigenlijk een 'must' voor vogelaars die in de herfst een bijzondere locatie willen bezoeken. Dit kleine Noordzee-eiland ligt in de Duitse bocht op een strategische plek in de trekroute van vele vogelsoorten.

Het eiland is niet groot, maar wel heel apart. Helgoland is een rotseiland van ca 2 km lang en 1 km breed en is ook broedplaats van een aantal echte zeevogels zoals Jan van Gent, Noordse Stormvogel en Zeekoet.

Langs het eiland is het in de herfst doortrek verwachten van allerlei soortgroepen zoals meeuwen, steltlopers, zee-eenden, piepers, gorzen, leeuweriken en tapuiten. Hierbij is het eiland een tussenstop voor vogels die na een nachtelijke vlucht 's morgens uitgeput direct neerstrijken op de eerste plek aan wal die ze tegenkomen en zich ook goed en dichtbij laten fotograferen. Dit laatste is door een aantal deelnemers ook volop gedaan, zoals ook in dit verslag zichtbaar is.

We hebben gedurende deze week de mooiste plekken van Helgoland onder behoorlijke gunstige weersomstandigheden kunnen bezoeken. Tevens is van de gelegenheid gebruik gemaakt ook een bezoek te brengen aan het Vogelringsstation op het eiland. Ook hebben we met een kleine ferry het naastgelegen eilandje Düne bezocht; dit is erg bekend vanwege de daar verblijvende Grijze en Gewone Zeehonden. Zie voor een overzicht van de belangrijkste plekken op het eiland het bijgevoegde kaartje. Voor actuele waarnemingsoverzichten en veel meer (onderzoeks)informatie verwijs ik weer naar de zeer uitgebreide website van de Ornithologische ArbeidsGemeinschaft (OAG) <https://www.oag-helgoland.de/>

Dit verslag geeft een overzicht van de waarnemingen (zie de streeplijst in de bijlage) en beschrijft het gevolgde programma van dag tot dag via sfeerimpressies die de

deelnemers zelf geschreven hebben. We hopen dat uit de tekst, de foto's en inhoudelijke gegevens uitstraalt dat we hebben genoten en tevreden kunnen terugkijken op deze reis. De foto's in dit verslag zijn ook allen gemaakt door de deelnemers. We hebben ervoor gekozen om niet per foto een credit te vermelden. Veel dank voor de bijdrage die eenieder aan dit verslag geleverd heeft en in het bijzonder de fotoredacteur Xavier en eindredacteur Menno.

Jos Vrolijk, reisleader KNNV/ARC

De volledige fotoreportage is te vinden op: <https://photos.app.goo.gl/JE9BU6Q4WFc3CcxF7>

Deelnemers:

Jos Vrolijk (reisleader KNNV)

Marga Bekker

Xavier de Béthune

Menno Huizinga

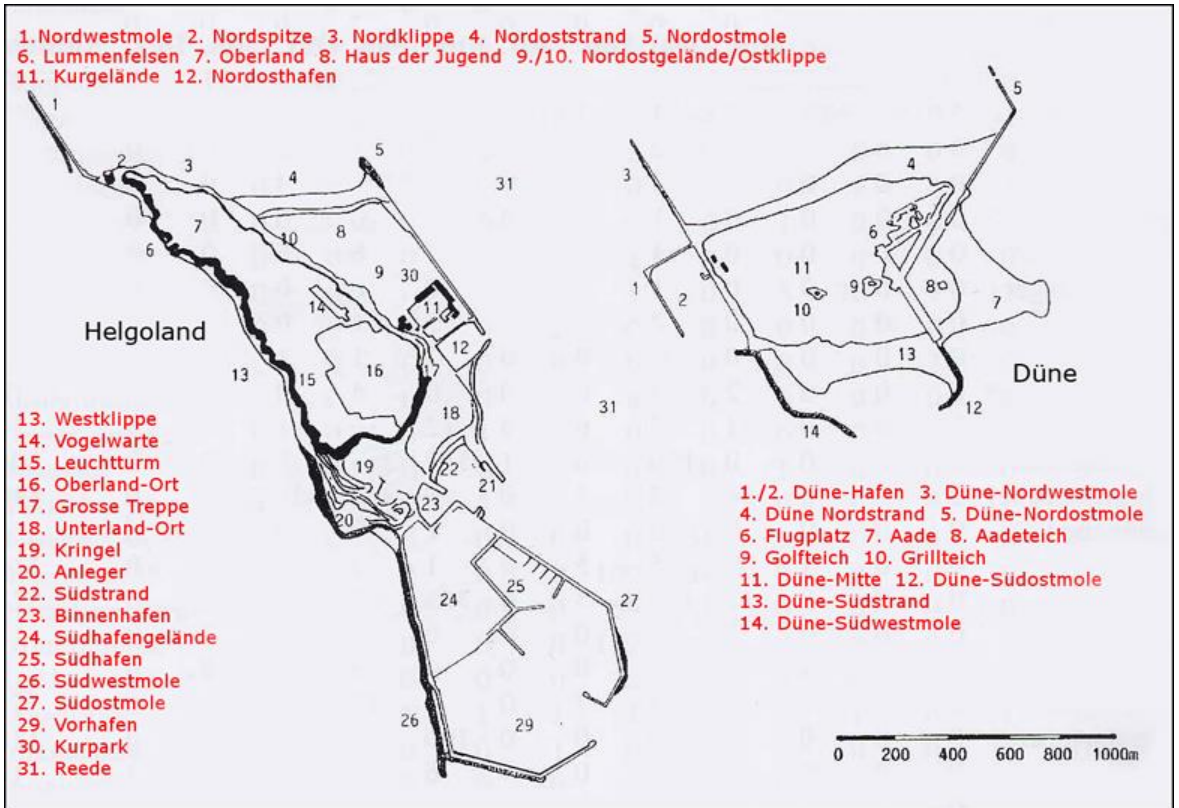
Frances van Lipzig

Marieke Prins

Tineke Vos-Schwab

Rudolph Schwab

Yvonne Vermeulen

Zondag 1 oktober en maandag 2 oktober

Cuxhaven, snelboot naar Helgoland en rondje Helgoland...

Op 1 oktober omstreeks 18:00 uur verzamelden de deelnemers aan de Arc-KNNV reis naar Helgoland in de lobby van Havenhostel te Cuxhaven. Na een voorstelrondje en na de nodige reisinformatie van Jos liepen we naar de Seeteufel voor een goede maaltijd en daarna op tijd naar bed.

Na het ontbijt op 2 oktober vertrekken we om 9.30 uur met de catamaran, de snelboot. Mooi weer, zon, weinig wind en om 10.45 uur zijn we echt op Helgoland met zijn gekleurde huisjes langs de kade.

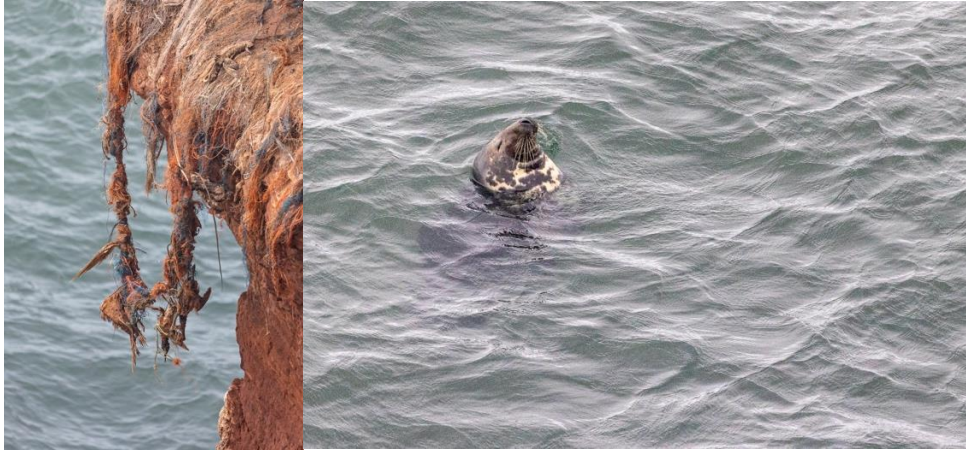

Inchecken en dan de trap omhoog – het hotel ‘Auf Den Hummerklippen’ ligt op de klif 40 m boven zee – tussen de Japanse Duizendknoop en de eerste waarnemingen: Graspieper en Fitis. We kunnen pas om 16:00 uur op de kamers en we gaan dus direct op pad.

Vanaf het Hotel lopen we naar de vuurtoren en dan naar de westelijke kust. Er komt wat mist uit zee opzetten en toch zag het er schitterend uit, als het de zon een beetje lukte om door die mistwolken heen het wateroppervlak te belichten. Van bovenaf zien we Eidereenden en onder andere Mantelmeeuwen op zee dobberen, terwijl een Sperwer en Torenavalk komen overvliegen.

Steeds mooier zie je de rode rotskust en op het eind de smalle, hoge rots, De Lange Anna (zie op de foto van Jos Hogerop). Hier nestelen in het voorjaar Jan van Genten en Zeekoeten. Wij zagen vooral veel resten van visnetten op de rots, "Nest" materiaal, waar nu dode vogels in hingen die er kennelijk verstrikt in waren geraakt.

In zee zwommen 6 Grijs zeehonden. De mist werd dichter, maar nog genoeg zicht om kleine groepjes Graspiepers en Kneuen snel de vegetatie in te zien duiken. We lopen door langs de oostkust. In zee een paar Alken en in de verte zien we een strandje waar we de volgende dag heengaan.

Om 16.00 uur terug in het hotel. Een mooie kennismaking met het eiland Helgoland.

Tineke

Dinsdag 3 oktober

Hummerklippen, langs het strand, Lange Anna en Hummerklippen...

De route voor vandaag begon boven, vervolgens met de trap omlaag naar de kade. Dan via de bosjes naar de jeugdherberg. Naar de pier en langs het strand naar het klif. Met de trap naar Lange Anna. Terug naar de trap maar dan via het pad geleidelijk naar beneden. Gelukkig hoeven we de belevenissen van deze dag niet samen te vatten met dat ene woord: regen. De vooruitzichten waren namelijk slecht, maar het viel reuze mee.

Aan het begin van de afdaling met de bekende trap was beneden op de kade een zieltoegende Kleine Jager te zien omringd door fotografen en vogelspotters. Na de afdaling dan ook direct op de Jager af. Het beest was zodanig uitgeput dat ie telkens tijdens een windvlaag dreigde om te vallen. Dat was dan mijn eerste kennismaking met de Kleine Jager.

Tijdens de wandeling door de bosjes richting jeugdherberg, zagen we veel zangvogels. Bij de jeugdherberg hebben we wat gerust en binnen wat drinken uit de automaat gehaald. Alleen de chocolademelk bleek drinkbaar. Op de pier bij de jeugdherberg en in de bocht waar veel aanspoelsel lag, zaten veel wadvogels en verrassend veel Tapuiten. En toen waren daar twee Sneeuwgorzen, ik zag er maar één. Prachtig.

Dan vervolgen we onze weg de trap op naar Lange Anna en daarna binnendoor geleidelijk weer terug. Een prachtige dag.

Rudolf

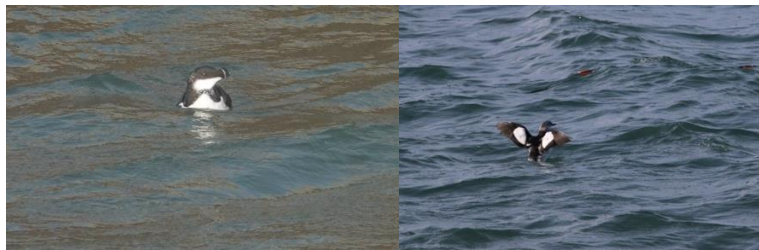
Woensdag 4 oktober

Düne, rondje Düne, Helgoland Haven en Isola Bella...

Na het ontbijt maken we ons klaar voor Düne. Er gaat ongeveer elk half uur een boot, dus we gaan gewoon in de rij staan om over te varen. Het eilandje Düne ligt op steenworpafstand van Helgoland. Dat is ook niet raar, want tot de storm van 1721 zat het nog vast aan Helgoland. Op die dag is door de stormvloed het stukje duin als het ware van Helgoland afgescheurd.

Na 6 minuutjes varen zijn we gearriveerd. In de haven meteen al een Alk en, heel bijzonder, een Zwarte Zeekoet.

We hebben het plan opgevat het rondje eiland met de klok mee te wandelen. Op het Nordstrand veel Tapuiten en Graspiepers die op de talrijke zandvlooien foerageerden en een grote vlucht passerende Bontbekplevieren. Vanaf zee komt een vlucht ganzen, nee toch Aalscholvers, onze kant op. De eerste Grijze Zeehonden dobberen in het water (Kegelrob in het Duits door de vorm van de kop).

Op het strand ligt een pup van de Gewone Zeehond die ons werd aangewezen door een mevrouw van de lokale vogelbescherming. We hadden het dier bijna over het hoofd gezien.

Een wolk kneuen vliegt ons tegemoet en dan gaat het hard met vele, vele Bontbekplevieren, Bonte Strandlopers en Drieteenstrandlopers.

Een Drieteenmeeuw vliegt over zee en in een grote groep steltlopers wordt nog een IJsgors op de foto gezet.

Kanoetstrandlopers, een enkele Goudplevier en een Steenloper, een aantal spreeuwen kleuren mooi tegen het wier. Wat een rijkdom aan soorten in een korte tijd zo langs het strand. We zien Scholekster, Zwarte en Bonte kraai. Met moeite lussen we een lunchpauze in, maar eigenlijk gaat het gewoon door met een Paarse Strandloper, Steenlopers, een groepje Eidereenden en een Witte Kwikstaart.

Zodra de duinbegroeiing wat groener wordt, ontwaren we in een duinvalleitje een viertal Veldleeuweriken. Hoewel er een flinke wind stond, is het weer zoveel beter dan werd voorspeld. Een Grijze Zeehond zwemt langs. En later in de bocht van het eiland liggen er vele Grijze Zeehonden heerlijk tegen de rotsen aan op het strand.

Als de regen inzet is het tijd voor een theepauze in het lokale restaurant met de toepasselijke naam Dünenrestaurant.

Dan krijgt reisleader Jos bericht van de rederij dat onze catamaran vrijdag niet vaart vanwege de ongunstige weersverwachting.

Dus moet er een plan gemaakt worden hoe en wanneer wij Cuxhaven kunnen bereiken. De catamaran wordt omgeboekt voor de grote boot op donderdagmiddag en voor wie dat wil wordt een extra overnachting in het Havenhostel in Cuxhaven geregeld.

Deze dag wordt afgesloten met een diner in het Italiaanse restaurant 'Isola Bella' naast 'Auf Den Hummerklippen' en daar in de ontbijtzaal wordt de vogellijst nog even bijgewerkt.

Yvonne

Düne

📍 Helgoland

wo 4 oktober 07:18

16° Overwiegend bewolkt/win...
17°/ 15°
Voelt als 14°

09:00

16°

🌧 5%

10:00

16°

🌧 5%

11:00

16°

🌧 3%

12:00

17°

🌧 4%

13:00

17°

🌧 11%

VOM WEISSEN UND VOM ROTEN FELSEN

Tief unter Ihren Füßen befinden sich mächtige Salzablagerungen - manche über drei Kilometer dick. Sie entstanden durch den jahrtausendelangen Wechsel von Überflutung und Verdunstung.

Darüber lagerte sich der berühmte Helgoländer Buntsandstein ab. Auch er wurde in den folgenden Jahrtausenden von weiteren Gesteinsschichten überlagert.

Das immense Gewicht brachte die darunterliegenden Salze in Bewegung. Dieser sogenannte Zechstein drückte die darüberliegenden Gesteine nach oben.

Gips und helle Kalksteine, die früher über dem roten Felsen der heutigen Hauptinsel lagen, sind mittlerweile von Wind und Wasser davongetragen worden.

Im Bereich der heutigen Düne gab es einst einen mächtigen Kreidefelsen, das Witte Kliff. Das Gestein wurde bereits im Mittelalter als gesuchter Baustoff abgebaut.

In der Silvesternacht 1720/21 zerstörte eine Sturmflut die weißen Klippen endgültig. Auch die Landverbindung zwischen beiden Inseln („de Woal“) ging dabei unter.

Heute liegen die Reste des Witte Kliffs unsichtbar unter der Wasserlinie. In den 1930er-Jahren wurde die Düne befestigt und mit Sand wieder aufgespült.

Die Kräfte der Natur für den Küstenschutz

Helgoland
DIE INSEL DIE ATMET

Bilder: dreivorzwölf marketing GmbH

Die Ablagerungen unter Helgoland

Blick von der Hauptinsel auf die Düne

Buntsandstein

Gehen Sie auf Entdeckungstour

Donderdag 5 oktober

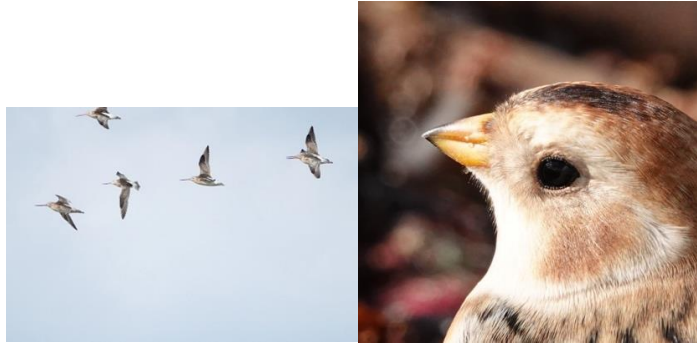
Strand, pier en kliffen, terugreis naar Cuxhafen...

Vandaag is het programma iets aangepast, omdat de snelle catamaran niet vaart op vrijdagochtend wegens verwachte harde wind met te hoge golven. Iedereen gaat nog een keer terug naar alle geweldige plekjes, voordat we vanavond met de gewone veerboot naar het vasteland terugvaren. Dat geeft wel extra kansen op het spotten van trek over zee. De snelle boot gaat daar veel te hard voor. Jos Vrolijk heeft een extra overnachting weten te boeken in Cuxhafen, dus...

Na weer een heerlijk ontbijt zien we bij het buitenkomen twee slakken die traag over de muur glijden; konden wij de tijd ook nog een beetje rekken. Het is echter onze laatste dag; er is geen ontkomen aan. We dalen af van ons verblijf op de Hummerklippen via de trappen en de lift naar grondniveau, waar we de koffers in bewaring geven tot eind van de dag. Langs de waterkant en haven gaan we naar de bosjes waar veel zangvogels rusten. Hier komt regelmatig een Sperwer overvliegen om te kijken of er nog iets op het menu staat.

Via de kade komen we uiteindelijk bij de pier waar 2 Roodborsttapuiten een show weggeven in de struiken naast de jeugdherberg. Bij de Pier en het strand is het weer genieten van grote hoeveelheden wonderschone Tapuiten, Graspiepers en Sneeuwgorzen, die op het strand druk foerageren tussen het zeewier en de stenen. Het heeft stevig gestormd die nacht en er is veel zeewier aangespoeld op het strand. Zelfs meerdere losgeslagen kooien, waar krabben en kreeften mee gevangen worden. Het is eb, dus voor de vogels is er genoeg plaats om het strand af te schuimen. Ze zijn absoluut niet bang van ons en wat is dat heerlijk om ze zo van nabij te bestuderen en fotograferen. Langs de waterlijn zijn ook nog enkele Bonte Pieten in hun jacquetjasje aan het foerageren. Op het einde van de pier zitten, weer elk in hun eigen bubbel, van groot naar klein; Aalscholvers, Meeuwen, Zilverplevieren en Rosse Grutto's, wat bontbekplevieren, Bonte Strandlopers en dichterbij een enkele Sneeuwgorz.

Xavier gaat een artistieke groepsfoto van ons maken en daarvoor moeten we naar de jeugdherberg. Daar knabbelen we onze lunch op onder het afdak, terwijl we ieder van ons één voor één bij de regisseur mogen komen met een voorwerp dat deze reis voor ons symboliseert. Hij heeft de regie strak in handen; dat belooft wat!

Ausflüge - Schiffsreisen

Ausflüge - Schiffsreisen

Museen - Ausstellungen - Kultur

Museen - Ausstellungen - Kultur

Gastronomie

Fahrzeugvermietungen - Services - Shopping

Fitness - Wellness - Sport - Spiel

Fitness - Wellness - Sport - Spiel

Na de lunch gaan we ieder ons weegs. Een deel gaat weer de zigzagtrap op om naar de steile kliffen en Lang Anna aan de westkant te gaan; anderen gaan weer terug naar het strand en de pier of weer anderen via de tuintjes naar de winkeltjes om nog wat te scoren voor het thuisfront. De Eidereenden laten zich weer heerlijk bewonderen in de luwte onder de kliffen.

En het strand inspireert de een om steentjes te zoeken en de ander om een lieve boodschap te schrijven...

Op het klif ziet Marga kans een prachtig filmpje te maken van een Jan van Gent die nog een laatste jong voert en zo komt iedereen voldaan beneden weer bij elkaar om naar de veerboot te gaan.

Achter op de veerboot is het goed toeven tijdens de 55 km lange overtocht naar Cuxhafen. De temperaturen zijn nog steeds aangenaam en het is droog.

We zien nog trek van Rotganzen boven de Waddeneilanden voor de kust en genieten van een prachtige zonsondergang door de dreigende wolkenluchten...

Aangekomen in Cuxhaven nemen we afscheid van Tineke en Rudolf, die slechts 2,5 uur hoeven te rijden om weer in hun eigen bed te slapen. Wij gaan nog even lekker eten en dan op een oor in het al bekende Havenhostel en dit keer in twee grote kamers met oordoppen in en dan lekker slapen.

De volgende ochtend heerlijk ontbijten om daarna van iedereen afscheid te nemen; de twee treinreizigers kunnen op de terugweg een groot gedeelte mee in auto's waar nog plaats is. Wat een heerlijke en leuke groep was het waar we mee op stap waren! Echt genieten!

Helgoland, tot de volgende keer, dan in het voorjaar!

Frances

Waarnemingen Helgoland 2 - 5 oktober 2023

Vogels	ma 2-okt	di 3-okt	wo 4-okt	do 5-okt
Aalscholver	x	x	x	x
Alk	x	x	x	x
Blauwe Reiger				x
Boerenzwaluw				x
Bontbekplevier			x	x
Bonte Kraai	x	x	x	x
Bonte Strandloper		x	x	
Drieteenmeeuw			x	
Drieteenstrandloper			x	x
Eidereend	x	x	x	x
Ekster		x	x	x
Fitis	x			
Gele Kwikstaart		x		
Goudhaan	x			x
Goudplevier			x	x
Graspieper	x	x	x	x
Groenling	x	x		
Grote Bonte Specht		x		
Grote Mantelmeeuw	x	x	x	x
Houtduif	x	x	x	x
Huismus	x	x	x	x
Jan Van Gent	x			x
Kanoet			x	x
Keep	x			x
Kleine Jager		x		
Kleine Mantelmeeuw	x	x	x	x
Kneu	x		x	x
Kokmeeuw	x	x	x	x
Merel	x	x	x	x
Paarse Strandloper			x	
Roodborst		x		x
Roodborsttapuit				x
Rosse Grutto				x
Rotgans				x
Scholekster		x	x	x
Sneeuwgorst		x		x
Sperwer	x	x		x
Spreeuw	x	x	x	x

	ma 2-okt	di 3-okt	wo 4-okt	do 5-okt
Steenloper	x	x	x	x
Stormmeeuw	x		x	x
Tapuit		x	x	x
Tjiftjaf	x	x		
Torenavk	x		x	x
Turkse Tortel		x		x
Veldleeuwerik			x	x
Vink	x		x	x
Visdief	x	x	x	
Watersnip			x	
Wilde Eend	x	x	x	x
Witte Kwikstaart	x	x	x	x
IJsgors			x	
Zanglijster		x		x
Zeekoet		x	x	x
Zilvermeeuw	x	x	x	x
Zilverplevier		x		
Zwarte Kraai	x	x	x	x
Zwarte Zeeëend	x			
Zwarte Zeekoet			x	x
Zwartkop		x	x	x
Zoogdieren				
Grijze Zeehond		x	x	
Gewone Zeehond			x	
Weekdieren				
Huisjesslakken				x

Bloeiende Planten

Akkerdistel
Akkermunt
Akkervergeetmijnietje
Akkerwinde
Bastaard Duizendknoop
Beklierde Duizendknoop
Berenklauw
Bezemkruiskruid
Biggenkruid
Boerenwormkruid
Braam
Brunel
Cichorei
Dagkoekoeksbloem
Drie Distel
Driabloemige Nachtschade
Duizendblad
Echt Duizendguldenkruid
Echte Kamille
Engels Gras
Geel Nagelkruid
Geel Walstro
Gehoornde Klaverzuring
Gewone Raket
Gewone Rolklaver
Goudgele Honingklaver
Groot Kaasjeskruid
Grote Brandnetel
Grote Kattenstaart
Grote Weegbree
Haagwinde
Harig Knopkruid
Harig Wilgenroosje
Hazenpootje
Heelblaadjes
Heggenrank
Herfstbitterling
Herfsttijloos
Hopklaver
Japanse Duizendknoop
Klein Kruiskruid

Bloeiende Planten vervolg

Klein Streepzaad

Klimop

Knikkende Distel vrijwel uitgebloeid

Komkommerkruid

Kompassla

Krulzuring

Luzerne

Madeliefje

Margriet

Melganzenvoet

Moederkruid

Muskuskaasjeskruid

Paardenbloem

Paarse Dovenetel

Perzikkruid

Prikneus

Pronkerwt

Reigersbek

Reukloze Kamille

Rimpelroos

Rode Klaver

Rode Spoorbloem

Schijnaardbei

Sint-Janskruid

Slangenkruid

Smalle Weegbree

Stijf Havikskruid

Strandmelde

Varkensgras

Veldhondstong

Vertakte Leeuwentand

Vijfdelig Kaasjeskruid

Vlasbekje

Vogelmuur

Wilde Kamperfoelie

Wilde Peen

Witte Honingklaver

Witte Klaver

Wouw

Zeegroene Ganzenvoet

Zeepkruid

Zeeraket

Zeevenkel

Bloeiende Planten vervolg
Zwarte Nachtschade

Uitsluitend zijn genoteerd alleen de
bloeiende planten van 2 -5 oktober
2023 op Helgoland en Düne.

